

เรื่อง ชนเผ่าปกากะญอ หรือ กะเหรี่ยง ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

รายละเอียด

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือเดิมเรียกกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สะกอ หรือยางขาว เรียกตัวเองว่า ปกากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุดกะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยง มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึงคน หรือมนุษย์นั่นเอง กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยมีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโปร้นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี อาศัยอยู่มากที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และแถบตะวันตกของประเทศไทย

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คือ กะเหรี่ยงบเว อาศัยอยู่มากที่อำเภอขุนยวม แม่ฮ่องสอน ส่วนปะโอ หรือตองสูก็มีอยู่บ้าง แต่พบน้อยมากในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือเดิมเรียกกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานกระจายไปทั่วประเทศไทย และส่วนหนึ่งได้มาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เดิมที่อาศัยอยู่เหนือยอดน้ำตก หลังจากได้ประกาศพื้นที่เป็นเขตอุทยานจึงได้อพยพลงมาจากยอดน้ำตกเมื่อปี พ.ศ.2529 บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ชาติพันธุ์ ชุมชนและสังคม (ข้อมูลทั่วไป) 2) วิถีชีวิต และ 3) ประเพณี และความเชื่อ

ประวัติความเป็นมา

จากข้อมูลการสำรวจ มี 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 3 บ้านคลองน้ำไหลใต้ ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนประมาณ 80 หลังคาเรือน อาชีพหลัก คือ รับจ้างทำไร่มันสำปะหลังหมู่ 18 บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนประมาณ 100 หลังคาเรือน อาชีพหลัก คือ ทำไร่มันสำปะหลังและหาของป่าชาย ละติจูด : 16.127472 ลองจิจูด : 99.293742 บ้านวังกะสัง อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ลักษณะภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านอาณาเขตติดต่อทิศเหนือจรด หมู่ที่ 2 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศใต้จรด หมู่ที่ 17 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศตะวันออกจรด หมู่ที่ 16 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศตะวันตกจรด อุทยานแห่งชาติคลองลานขนาดพื้นที่ พื้นที่ 3,100 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศมีพื้นที่เป็นเนินเขาส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นพื้นที่ราบและภูเขาสลับกัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกเดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านสวนส้มหมู่ที่ 2 ต.คลองลานพัฒนาตามประวัติเล่าว่าเดิมมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่มาก่อนคาดว่าอาจเป็นร้อยปีและมีนายทุนค้าแก้ว คนไทยชุดแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้วและต่อมาจึงเริ่มมีคนไทยพื้นราบเข้ามาอยู่รวมกับคนไทยภูเขาที่อยู่คู่กับคลองลานมาตั้งแต่สมัยยังเป็นป่าอยู่ ปัจจุบันบ้านกะเหรี่ยงน้ำตกมีผู้ใหญ่บ้านคือ นายบวรเกียรติ คชินทร 2. ลักษณะภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านอาณาเขตติดต่อทิศเหนือจรด หมู่ที่ 2 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศใต้จรด หมู่ที่ 17 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศตะวันออกจรด หมู่ที่ 16 ตำบลคลองลานพัฒนา ทิศตะวันตกจรด อุทยานแห่งชาติคลองลานขนาดพื้นที่ พื้นที่ 3,100 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศมีพื้นที่เป็นเนินเขาส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นพื้นที่ราบและภูเขาสลับกัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย

ภาษาที่ใช้พูด/เขียน

กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูด และภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยการดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมอักษรโรมัน

ลำดับที่	ภาษาเขียน	ความหมาย
1	โ๊ะมือโซเปอ	คำทักทาย/สวัสดี
2	เนอะ โ๊ะ ชู อะ	สบายดีไหม/ครับ/ค่ะ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

3	นา เนอะ มี ดี หลอ	คุณชื่ออะไร
4	ยา เจ่อ มี เลอะ/ ชิ	ผมชื่อ/เล็ก
5	เน่อ โ๊ะ๊ะ พา หลอ	คุณอยู่ที่ไหน
6	ยา เจ่อ โ๊ะ๊ะ เลอะ /เจียงฮาย	ผมอยู่ที่/เชียงใหม่
7	นา เน่อ นี แป่ว หลอ	คุณอายุเท่าไร
8	ชะ คือ เลอะ เน่ สิ ยา บะ นา	ยินดีที่ได้รู้จักกับคุณ
9	คี เลอะ นา เน่อ เกื่อะ บะ ต่า ไช่ เง	ขอให้คุณจงโชคดี
10	ตะ บลือ	ขอบคุณ/ครับ/ค่ะ
11	เยอ แอ๊ะ นา	ฉันรักเธอ
12	วี ชะ จู	เป็นคำกล่าวขอภัย/ขอโทษ
13	ดี หลอ อี	เท่าไรครับ/ค่ะ
14	มา เจอ ยา เจ้	ช่วยฉันด้วย
15	ต่า นี ยา อี	วันนี้
16	งอ คอ	ตอนเช้า
17	มือ พู่	ตอนบ่าย
18	มือ หา หลอ	ตอนเย็น
19	เน่อ จะ แหล	อะไรนะ
20	เออะ เม	กินข้าว
21	เออะ ที	กินน้ำ
22	พะ แหละ ตอ หลอ	ที่ไหน
23	เยอ ชะ เก่อ ยื่อ บะ นา	ฉันคิดถึงเธอ
24	ไอ้ ชู	สบายดี
25	ชี หลอ	เมื่อไหร่
26	แล พะ หลอ เก	ไปไหนมา

ที่มา : เฉษฐา ขวัญเมือง, 2562, ออนไลน์

ที่อยู่อาศัย/ความเป็นอยู่

ที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือชนเผ่ากะเหรี่ยงจะสร้างบ้านใต้ถุนสูงแบบต่าง ๆ แบบมีชานบ้าน บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนบนที่ราบเช่นเดียวกับชาวพื้นราบทั่วไปโดยชาวกะเหรี่ยงจะตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่ย้ายถิ่นบ่อยๆ พื้นและฝาฟากหลังคามุงจากหรือตองติง ใต้ถุนนั้นเป็นที่นั่งเล่นและทำกิจกรรมเช่น ตำข้าว ผ่าฟัน เลื่อยไม้ ในเวลากลางวัน กลางคืนก็จะต้อน หมู ไก่ และวัว ควายเข้าล้อมไว้ที่ใต้ถุนนี้ พ่อบ้านที่ดีก็มักจะผูกชิงเข้าไว้ใต้ถุนให้ลูกเล่น บ้านชนปกากะญอแท้มีห้องเดียว สมาชิกของครอบครัวปูเสื่อนอนกันรอบเตาผิง ซึ่งอยู่กลางห้อง อาจมีการกันบังตาเป็นสัดส่วนให้ลูกสาววัยกำลังโตอยู่รวมกันมุมหนึ่งของห้อง ยุ่งฉางเก็บข้าวเปลือก และพืชผลสร้างต่างหากจากตัวบ้านแต่จะต้องอยู่ต่ำกว่าตัวบ้านแต่จะต้องไม่อยู่หน้าหรือหลังบ้าน หากอยู่เยื้องกัน และหากบ้านอยู่บนไหล่เขา ยุ่งฉางก็ต้องอยู่ต่ำกว่าตัวบ้าน ถ้าสร้างผิดไปจากธรรมเนียมที่วันนี้เชื่อว่าจะทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้นในครอบครัวได้ การสร้างบ้านเรือนมีธรรมเนียมอยู่ว่าญาติข้างมารดาจะอยู่รวมกลุ่มกัน ไม่

ควรมีคนอื่นมา สร้างบ้านแทรกกลางบ้านให้ผีบ้านผีเรือนขัดใจ จะต้องไม่สร้างบ้านสามหลังในลักษณะสามเสา หากฝ่าฝืนข้อห้ามนี้จะมีเหตุเภทภัยอัปมงคลต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่ละบ้านไม่จำเป็นต้องมีครกตำข้าวของตนเองอาจใช้ร่วมกันหลาย ๆ ครอบครัวได้ และเป็นชุมชนอีกแห่งหนึ่ง (พะชะนุย ความภูผา, 2562, สัมภาษณ์)

กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ หรือชนเผ่ากะเหรี่ยงมีระบบครอบครัวของกะเหรี่ยงเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว และไม่มีที่อยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานเป็นอันขาดการหย่าร้างมีน้อยมาก ขณะที่การแต่งงานใหม่ก็ไม่ค่อยปรากฏ ส่วนการเลือกคู่ครองนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เลือกชายก่อน และบางครั้งฝ่ายหญิงก็ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแต่งงาน สังคมกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกครอบครัวไปปลูกบ้านใหม่ ถ้าแต่งงานแล้ว ชายจะต้องมาอยู่กับบ้านพ่อแม่ภรรยาเป็นเวลา 1 ฤดูเก็บเกี่ยว หลังจากนั้นจึงปลูกบ้านใกล้กับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา ถ้ามีลูกสาวคนเล็กจะต้องอยู่ดูแลพ่อกับแม่

อาชีพของชาวกะเหรี่ยง หรือ “ปกาเกอญอ” ขึ้นชื่อว่าเป็นชนเผ่าที่รักความสันโดษ ปลูกมัน สานตะกร้า และทอผ้า ชนเผ่ากะเหรี่ยงจะอยู่อย่างเรียบง่าย ๆ ชอบใช้ชีวิตอยู่กับป่าไม้ลำเนาไพร ยึดถืออาชีพที่เป็นอิสระ กะเหรี่ยงดั้งเดิมส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา อยู่ตามป่าตามเขา ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล ส่วนสัตว์เลี้ยงก็จะเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารมากกว่าการค้าขาย ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาพึ่งน้ำอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่

การแต่งกาย

ปัจจุบันกลุ่มกะเหรี่ยงที่ยังคงสวมเครื่องแต่งกายประจำเผ่า วิถีชีวิตปกติมีเพียงกลุ่มโปและกะกอเท่านั้น ส่วนกลุ่มคะยาและตองสูงไม่สวมชุดประจำชนเผ่าในชีวิตประจำวันแล้ว แต่กระนั้นก็ตามกลุ่มสะกอและโปในทุกจังหวัดยังคงรักษาลักษณะร่วมที่แสดงสถานะของหญิงสาวและหญิงแม่เรือนเช่นเดียวกัน คือ หญิงทุกวัยที่ยังไม่ได้แต่งงานต้องสวมชุดยาวกรอมเท้าสีขาว เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนมาสวมใส่เสื้อและผ้าถุงคนละท่อนเท่านั้น ห้ามกลับไปสวมใส่ชุดยาวสีขาวอีก ส่วนผู้ชายทั้งกลุ่มโปและสะกอแถบจังหวัดภาคเหนือมักสวมกางเกงสีดำและสีน้ำเงิน หรือกรมท่าในขณะที่แถบจังหวัดตาก และอำเภอลี่ จังหวัดลำพูนมักสวมโสร่ง ลักษณะเสื้อผู้ชายวัยหนุ่มใช้สีแดงทุกกลุ่มแต่มีลวดลายมากน้อยต่างกัน ผู้ชายสะกอวัยกลางคนถึงสูงอายุมักสวมเสื้อสีขาว ส่วนผู้ชายสูงอายุโปจะสวมใส่เสื้อสีขาวเช่นเดียวกัน แต่มีความยาวเลยลงมาคลุมเข่าเป็นเครื่องแต่งกายปกติประจำวัน การผลิตเครื่องนุ่งห่ม ชุมชนกะเหรี่ยงที่ยังคงแต่งกายตามแบบเดิมจะมีการทอผ้าขึ้นใช้เองทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบเครื่องแต่งกายส่วนใหญ่จะใช้ผ้าหน้าแคบ ผืนยาวมาเย็บประกบกันลักษณะผ้าดังกล่าวหาซื้อไม่ได้ในตลาดทั่วไป ทำให้กะเหรี่ยงยังคงรักษาภูมิปัญญาในการทอผ้าและสืบทอดสู่ลูกหลานมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการแต่งกายแบ่งออกดังนี้

1. การแต่งกายเด็กและหญิงสาวที่ยังไม่มีครอบครัว จะสวมใส่ชุดทรงกระสอบ ผ้าฝ้ายพื้นขาว ทอ ปักประดับลวดลายในเชิงงาม
2. การแต่งกายของผู้ชายยังไม่แต่งงานจะสวมกางเกงขายาวแบบจีน สีดำ หรือขาว สวมเสื้อสีแดงยกดอก

เป็นหมู่ แขนสั้น เลื่อยยาวครึ่งเข้า บางคนสวมเสื้อเชิ้ต สีขาวด้วยเสื้อชุดสีแดง บางคนสวมชุดดำ

3. หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะสวมเสื้อสีดำ น้ำเงิน และผ้าถุงสีแดงคนละท่อนตกแต่งด้วยลูกเดือย หรือทอย กดอกยกลาย และ ผู้ชายที่แต่งงานแล้วนั้นส่วนมากจะสวมเสื้อตัวยาวถึงสะโพก ตัวเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยแถบ สีรุ่งทางเกวสวดอ นิยมใช้สร้อยลูกปัดเป็นเครื่องประดับ และสวมกำไลเงินหรือตุ้มหู

วัฒนธรรมด้านความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อ

เดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผี มีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ภายหลังหันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชนให้อุดหนุนค้ำจุน ช่วยให้งานนั้น ๆ เจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาอีกด้วย และยังมี การไหว้ดอกไม้บนหัวนอนเฉพาะคนที่แต่งงานแล้วเท่านั้น ปีละ 1-2 ครั้ง

ประเพณี

กัปะหน้าจี (ปวาเกอญอ) หรือ พิธีทำขวัญให้ควาย (ปัจจุบันไม่มีแล้ว)

พิธีกรรมนี้ทำเฉพาะครอบครัวที่มีควายเท่านั้น และทำกันปีละครั้งเมื่อเสร็จจากฤดูไถหว่านของแต่ละปี ส่วนใหญ่วันที่ประกอบพิธีกรรมจะทำในวันพฤหัสบดี แต่ต้องทำก่อนที่จะหมดฤดูฝนในปีนั้น ๆ ครอบครัวที่มีควายจะนัดหมายให้ลูกของตัวเองกลับมา แม้ว่าจะไปทำงานหรือเรียน ก็ต้องกลับมาทำพิธีนี้ แต่ถ้าหากว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับคัดเลือกไปทำพิธี มีความเชื่อว่าจะทำให้ควายสุขภาพไม่ดี ตาบอด ไม่มีลูก เป็นโรค ล้มตายไป สำหรับคนที่ จะทำพิธีนั้นจะต้องผ่านการคัดเลือก โดยคนที่มีความรู้ในการทำนาย ซึ่งการทำนายนี้มักจะใช้ข้าวสาร ไบไม้ ไข่ กระดุกไก่หรือบางทีก็ดูลายมือ หลังจากที่ได้ทราบผลการทำนายซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกนั้น อาจเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ โดยความเชื่อในเรื่องการทำขวัญให้ควายนั้น ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า เพราะควายเป็นสัตว์ที่มีพระคุณและผูกพันกันมานาน การทำขวัญให้ควายเป็นการแสดงความรัก ขอบคุน ขออโหสิกรรม ตลอดจนจนถึงการ อวยพรให้ควายมีสุขภาพแข็งแรง มีลูกตก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเยือน

การทำพิธีกรรม เริ่มจากเตรียมเครื่องเซ่นให้พร้อม สำหรับไก่ 1 คู่ (ต้องฆ่าและต้มมาเรียบร้อยแล้ว) หลังจากนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมก็จะถือเครื่องเซ่น ไปยังคอกที่มีควายไว้ จากนั้นก็เอางฟ้ายที่เตรียมไว้เท่าจำนวนควาย ของตัวเองที่มีอยู่ไปคล้องที่เขาควยทั้งสองข้างของแต่ละตัว จนครบทุกตัว ถัดจากนั้นก็เอาเทียนไปสอดติดกับเขาควยที่เอาฟ้ายคล้องไว้ก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็ไปรยข้าวสาร และประพรมน้ำมันส้มป่อย ระหว่างที่พรม น้ำมันส้มป่อย ผู้เป็นพ่อจะสวดตามให้ด้วย ขั้นตอนสุดท้ายคือรินเหล้าให้ควาย อาจเทราดบนหัวควายก็ได้ เป็นอันเสร็จพิธี สำหรับไก่ที่นำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ก็เอาไปทำกินในครอบครัว และเชิญญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่สนิทกันมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน (มูลนิธิกระจกเงา, 2562,ออนไลน์)

"ถางซี้โกงย" หรือ พิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายโรคภัยไข้เจ็บออกจากหมู่บ้าน

พิธีกรรมและความเชื่อของกระเหรี่ยงมีอยู่หลายพิธี แต่พิธีกรรมที่ทำสำหรับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านก็เห็นจะมีอยู่ พิธีเดียวคือพิธี "ถางซี้โกงย" ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อว่า หากชาวบ้านเจ็บป่วยพร้อมกันหลาย ๆ คน โดยไม่รู้สาเหตุของอาการป่วยนั้น และหรือความเชื่อที่ว่า มีสิ่งอัปมงคลเข้ามาในหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น หากไก่อ่าบินเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเชื่อว่าเป็นลางไม่ดี ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านก็จะปรึกษากันเพื่อหาวิธีการรักษาและป้องกัน เมื่อหาวิธีได้แล้วจึงกำหนดวันเพื่อทำพิธี ซึ่งกำหนดให้เป็นวันอังคารของเดือนไหนก็ได้ในปีที่เห็นว่ามีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วยพร้อมกันมากจนผิดสังเกต การทำพิธีกรรมนี้ ต้องทำวันอังคารเท่านั้นเพราะเชื่อว่าเป็นวันแรง

การทำพิธีกรรม เริ่มจากชาวบ้านจะช่วยกันसानตะแกรงขึ้นมา 4 ใบ ที่บ้านของผู้นำประกอบพิธีกรรม เมื่อसानตะแกรงเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำไปแขวนไว้กลางลานบ้านผู้นำในลักษณะเรียงต่อกัน หลังจากนั้นชาวบ้านจะนำเครื่องประกอบพิธีกรรมห่อไว้ในใบสัก แล้วนำไปวางบนตะแกรงทั้งสี่ใบนั้น เมื่อถึงเวลา ซึ่งตามประเพณีแล้ว จะกำหนดเวลาให้เป็นช่วงเย็นของวัน เมื่อถึงเวลา ผู้นำและผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเริ่มสวดขับไล่สิ่งชั่วร้าย โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งอัปมงคลต่าง ๆ ให้ออกไปจากหมู่บ้าน เมื่อสวดเสร็จแล้วผู้นำและผู้อาวุโสที่สวดจะถ่มน้ำลายลงในตะแกรงทั้งสี่ใบ หลังจากนั้นลูกบ้านคนอื่น ๆ ทั้งหมู่บ้านก็จะทยอยกันมาถ่มน้ำลายลงบนตะแกรงทั้งสี่จนครบทุกคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาร่วมพิธีกรรม ก็จะบ้วนน้ำลายลงบนสาลี แล้วฝากให้คนในครอบครัวที่สามารถ ไปร่วมพิธีได้นำไปทิ้งบนตะแกรงทั้งสี่ เมื่อลูกบ้านร่วมพิธีเสร็จทุกคนแล้ว ก็จะมีตัวแทนของคนในหมู่บ้านช่วยกันหามตะแกรงทั้งสี่ใบนั้นไปทิ้งไว้ที่ทิศทั้งสี่ของหมู่บ้าน ระหว่างที่นำตะแกรงออกไป ผู้นำและผู้อาวุโสจะชี้ชี้เข้าไพรตามหลังตัวแทนก่อนที่จะออกจากบริเวณพิธี ด้วยเชื่อว่าซี้เถ้านั้นจะบังสิ่งชั่วร้าย อัปมงคลต่าง ๆ ไม่ให้ย่างกรายเข้ามาในหมู่บ้านอีกต่อไป (มูลนิธิกระจกเงา, 2562, ออนไลน์)

นี่ซอโค่ หรือ พิธีขึ้นปีใหม่

วันขึ้นปีใหม่ ภาษากระเหรี่ยงเรียกว่า นี่ซอโค่ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ซึ่งจะตรงกับช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว วันขึ้นปีใหม่จะจัดปีละครั้งเท่านั้น เป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งของชาวกระเหรี่ยง เพราะเหล่าญาติพี่น้องที่ได้แต่งงาน หรือจากบ้านไปทำงานที่อื่น จะกลับมาร่วมงาน ปีใหม่กันอย่างถ้วนหน้า การทำพิธีกรรม เริ่มจากจัดเตรียมขนมหลายชนิด เช่น ข้าวเหนียวต้ม ข้าวปุ้น ข้าวหลาม เพื่อวันรุ่งขึ้นจะถวายแด่เทพเจ้า เตรียมเหล่า สำหรับประกอบพิธีและดื่มร่วมกัน ตกกลางคืนของก่อนวันขึ้นปีใหม่ ผู้นำศาสนาที่ชาวกระเหรี่ยงเรียกว่า "ฮีโซ่" จะทำการเรียกเหล่าชาวบ้านมาชุมนุม ในแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนบ้านละหนึ่งคน คือ หัวหน้าครอบครัว (ต้องเป็นผู้ชาย) ตอนไปชุมนุมจะต้องเตรียมเหล่า บ้านละหนึ่งขวดไปยังบ้านของผู้นำศาสนา (ฮีโซ่) ด้วย เมื่อมาพร้อมกันทั้งคน และเหล่าแล้ว ฮีโซ่จะเริ่มทำพิธีกรรมพิธีกรรมนี้ชาวกระเหรี่ยงเรียกว่า พิธีกินหัวเหล่า (เอาะซิคโค) โดยตอนแรกจะนำขวดเหล้ามารวมกัน โดยฮีโซ่จะทำการอธิษฐาน จากนั้นจะริน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เหล่าลงในแก้ว แล้วให้คนที่มาร่วมพิธีดื่ม วิธีการดื่มคือ เอาขวดแรกของคนที่มาถึงก่อน ฮีโซ่จะเอามาเทลงแก้ว แล้วฮีโซ่จะจิบเป็นคนแรก จากนั้นก็ให้คนต่อไปจิบต่อ จิบเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนที่มาร่วมงาน แล้ววนกลับมาถึงคิวฮีโซ่ ฮีโซ่จะทำการเททิ้งพร้อมอธิษฐานให้พร แต่เจ้าบ้านและครอบครัวของเจ้าของเหล่าขวดที่ได้เทไปแล้ว จะทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกขวดของทุกบ้านที่มาร่วมงาน บางครั้งบางที่หมู่บ้านไหนที่มีหลังคาเรือน เยอะอาจทำได้ถึงเข้าเลยก็ได้

เช้าวันขึ้นปีใหม่ ชาวกะเหรี่ยงจะตื่นแต่เช้าแล้วมาฆ่าหมู ฆ่าไก่ เพื่อจะนำมาประกอบพิธีในวันรุ่งเช้า โดยเริ่มจากการนำไก่ที่ฆ่าแล้ว พร้อมเหล่าหนึ่งขวดมาตั้งที่ขันโตก เพื่อจะประกอบพิธีมัดข้อมือ หรือเรียกขวัญของลูกหลานในแต่ละบ้าน โดยผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัวจะเป็นผู้ประกอบพิธีนี้ เวลาที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะอยู่กันครบหน้า (คล้ายๆ กับการรดน้ำคำหัว) ผู้เฒ่าผู้แก่เริ่มมัดข้อมือลูกหลาน โดยจะนำไม้มาเคาะที่ขันโตก เพราะเชื่อว่า เป็นการเรียกขวัญของลูกหลานให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว จากนั้นก็มัดข้อมือพร้อมอธิษฐานให้พร ในคำอธิษฐานนั้น จะกล่าวให้ทุกคนในครอบครัวอยู่ดีมีสุข หลุดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง หลังจากมัดข้อมือเสร็จแล้วจะรับประทานอาหารร่วมกัน พอรับประทานอาหารเสร็จ ก็จะออกตระเวนไปตามบ้านของแต่ละบ้านแต่ละครอบครัว เพื่อกินสังสรรค์กัน พร้อมรินเหล้าเพื่ออธิษฐาน และอวยพรให้ซึ่งกันและกัน จากนั้นจะเดินทางไปกินเหล้าทุก ๆ บ้านในหมู่บ้าน และอวยพรให้ทุกบ้านมีแต่ความสุขไปด้วย พิธีขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีวันที่สำคัญที่สุด คือ วันแรก ส่วนวันอื่น ๆ แล้วแต่ว่าอยากกินถึงวันไหน ซึ่งแล้วแต่แต่ละหมู่บ้านที่ได้จัดขึ้น หลังจากพิธีขึ้นปีใหม่ “นี่ซอโค่” เรียบร้อยแล้วก็เป็นเวลาที่จะต้องเริ่มต้นวิธีการทำมาหากินของปีถัดไป ที่กล่าวมาทั้งหมดคือกะเหรี่ยงพุทธ หรือ "เอาะ แคะ" นอกจากนี้ยังมีกะเหรี่ยงอีกกลุ่ม คือ กะเหรี่ยงคริสต์ กะเหรี่ยงคริสต์จะมีพิธีกรรมที่คล้ายๆ กัน แต่จะทำในแบบ ศาสนาของตนเอง คือ เข้าโบสถ์ อธิษฐานเสร็จ จะทานข้าวร่วมกัน จากนั้นจะมีการประมูลราคาข้าวของของแต่ละบ้านที่นำมาประมูลร่วมกัน หลังจากประมูลราคาสิ่งของเสร็จ ก็จะมีการจัดกลุ่มแข่งกีฬาพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ตกเย็นมีการแสดงละครสร้างความบันเทิง จะไม่มีการกินเหล้า หรือเมามากในวันนี้ จากนั้นก็จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง ในช่วงนี้จะมีการอธิษฐานทุกคืนจนครบ 7 คืน จึงจะถือว่าสิ้นสุดพิธีขึ้นปีใหม่ (มูลนิธิกระจกเงา, 2562, ออนไลน์)

วันอีสเตอร์

วันอีสเตอร์เป็นวันที่พระเจ้าทรงเป็นขึ้นมาจากความตาย ซึ่งมีหลักการนับวัน และเวลาอยู่ในช่วงวันอาทิตย์ หลังพระจันทร์เต็มดวงของวันที่ 21 เดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี ตามหลักที่พระคัมภีร์ที่ได้บัญญัติไว้จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องวันอีสเตอร์ เชื่อกันว่าพระเยซูยอมให้ทหารโรมันแห่งชนชาติอิสราเอลตรึงพระองค์บนไม้กางเขนเพื่อถ่ายบาปให้กับมนุษยโลก หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ลงพระศพของพระองค์ถูกเคลื่อนย้ายเก็บไว้ในอุโมงค์ ก่อนที่จะนำไปฝัง หลังพระองค์สิ้นพระชนม์ได้สามวันพระองค์ได้ฟื้นคืนชีพในเช้ามีดของวันอาทิตย์ เหตุผลเชื่อกันว่าช่วงเวลาที่พักของพระองค์ได้ถูกเก็บไว้ในอุโมงค์ มารีย์ หญิงสาวมักดาลา และสะโลเมเป็นสาวกของพระ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เยชู่ หญิงเหล่านี้จะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะนำน้ำมันหอมมารินลงบนพระศพของพระองค์ เป็นการช่วยรักษาศพให้คงสภาพไม่เน่าเปื่อย ฉะนั้น เมื่อถึงวันอิสเตอร์คนปกากะญอจะตื่นแต่เช้ามีด เพื่อที่จะไปยังสุสานของแต่ละครอบครัว จะนำดอกไม้เตรียมไว้นำไปเคารพศพของบรรพชนของตนเอง เมื่อทุกคนทำธุระของตัวเองเสร็จ ทุกคนในหมู่บ้านมาครบ อาจารย์ศาสนาจะเป็นผู้เริ่มกล่าวเปิด และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (มูลนิธิกระจกเงา, 2562,ออนไลน์)

กิจกรรมความหาไข

เป็นกิจกรรมที่เพลิดเพลิน เด็ก ๆ จะชอบเป็นพิเศษ เป็นกิจกรรมที่น่ารักอบอุ่น จะเห็นความพยายามของทุกคนที่ตั้งใจที่หาไขที่ซ่อนไว้ตามจุดต่าง ๆ บริเวณสุสานกิจกรรมนี้มีมาช้านานเป็นกิจกรรมที่สนุก และแฝงไปด้วยคติสอนใจ ความหมาย และที่มาที่ไปเล่ากันว่ามิแกะอยู่หนึ่งร้อยตัว แล้ววันหนึ่งมีแกะที่หลงหายไปหนึ่งตัว ซึ่งเป็นตัวที่เกเร และเจ้าของรักมากจึงออกตามหาจนเจอ เมื่อเจอจึงเกิดความชื่นชมยินดี ฉะนั้นการ หาไข จึงเปรียบเสมือนการหาแกะที่หลงหายไปหนึ่งตัวนั่นเอง ซึ่งเป็นตำนานที่บรรพบุรุษชาวปกากะญอที่ นับถือศาสนาคริสต์ ได้สืบทอดเป็นตำนานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่บัญญัติลงในพระคัมภีร์เพื่อเป็นสื่ออันสำคัญให้ลูกหลานได้ศึกษา และได้ปฏิบัติตาม ณ.เวลานี้เป็นระยะเวลากว่าร้อยกว่าปีที่มีการปฏิบัติกันมา และคาดหวังว่าจะมีสืบทอดกันไปในเจตนารมณ์ที่ตั้งมาตลอดไป (มูลนิธิกระจกเงา, 2562, ออนไลน์)

วันพระ

ทำบายศรีทุกวันพระในช่วงเข้าพรรษา หรือวันพระ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 15 ค่ำ ขึ้น 8 ค่ำ แรม 8 ค่ำ (พะชะนุยกคามฎา, 2562, สัมภาษณ์)

ศิลปะการแสดง

เล่นเครื่องดนตรีเตหนา ซึ่งเครื่องดนตรีของชนเผ่ากะเหรี่ยง ทำด้วยไม้อ่อน เหลาและกลึงให้เป็นรูปเหมือนกลองรูปทรงรี มีก้านยาวโค้งและโค้งสูงขึ้นไป ที่ตัวจะเจาะรูเป็นโพรงปิดด้วยโลหะบาง ๆ สายทำด้วยเส้นลวดมีสายตั้งแต่ 6-9 สาย ทำจากโลหะ ยึดติดกับลูกบิดพาดจากคอพินมาถึงลำตัว มีความสั้น-ยาว ไม่เท่ากัน จึงทำให้เกิดระดับเสียงที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะตีด้วยนิ้ว ตัวพินเป็นกลองด้านในกลวงเป็นกระฟุ้งเสียง เตหนาใช้สำหรับตีและร้องเพลงประกอบ ใช้ในโอกาสมีเวลาว่างและเพื่อความสนุกสนาน โดยเฉพาะหนุ่มๆไว้เกี่ยวพาราสิหญิงสาวในยามค่ำคน และการแสดงรำกะตั้ง

บทสรุป

จากการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือ กะเหรี่ยง ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากประวัติความเป็นมาชาวปกากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

นับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ กะเหรี่ยงได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย ภาษาที่ใช้ของชาวกะเหรี่ยง แต่ละเผ่ามีภาษาพูด และภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยการดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมอักษรโรมัน ด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) จะสร้างบ้านใต้ถุนสูงแบบต่าง ๆ แบบมีชานบ้าน บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนบนที่ราบเช่นเดียวกับชาวพื้นราบทั่วไปโดยชาวกะเหรี่ยงจะตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่ย้ายถิ่นบ่อย ๆ พื้นและฝาปากหลังคามุงจากหรือตองตึง ด้านอาชีพของชาวปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ส่วนใหญ่จะปลูกมัน สานตะกร้า และทอผ้า ชนเผ่ากะเหรี่ยงจะอยู่อย่างเรียบง่าย ยึดถืออาชีพที่เป็น ด้านการแต่งการจะแตกต่างกันออกไป ด้านวัฒนธรรมด้านความเชื่อและพิธีกรรมความเชื่อเดิมชาวกะเหรี่ยงนับถือผี มีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด ภายหลังหันมานับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชนให้อุดหนุนคำจูน ช่วยให้กิจการงานนั้น ๆ เจริญก้าวหน้า ทำเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล

คำสำคัญ : กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ปะกาเกอญอ หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกคลองลาน

ที่มา : https://acc.kpru.ac.th/KPPStudies/index.php?title=ชนเผ่าปกาเกอญอ_หรือ_กะเหรี่ยง_ตำบลคลองลานพัฒนา_อำเภอคลองลาน_จังหวัดกำแพงเพชร

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2022-06-13

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2099&code_db=610004&code_type=05